

felsefe belgeliği

ders BELGELİĞİ felsefe kolu çalışmaları

sıra: 7

3 Ocak 2024

"Bilim ve felsefe dört duvar arasına hapsedilmemeli, problemlerimizi ele almalıdır." T.M.

Bileşim

Bileşik

Çözümleme

Bireşim

"Felsefenin her bir bölümü felsefi bir bütündür; kendi etrafında dönerek yine kendisinde tamamlanır."

Hegel

"Bileşim: Birden çok öğeden meydana gelen..." (1)

"Bileşik: Birden çok parça ya da bölümlerden meydana gelen..." (2)

"Çözümleme: Bir bütünü, kendisini meydana getiren öğelere ayırma... Bütünü iyi tanımak için onu parçalarında da tanımak gerekir. Bu bakımdan çözümleme bilimsel bir yöntemdir. Çözümleme ve bireşim birbirine bağlıdır ve birbirinden ayrılmazlar." (3)

"Bireşim: "Bireşim Türkçe'de sentez anlamına gelir ya da diğer bir deyişle çözümleme karşıtı. Çözümleme yoluyla ayrılmış bulunan öğelerin yeniden birleştirilmeleri anlamını dile getirir. "Bireşim" kavramı Hegel'in diyalektiğinde önem kazanır." (4)

Ama öncesinde diyalektiğin Antik Çağa kadar uzanan başlangıç noktasına ve tanımına bakmakta fayda var.

Diyalektik

Tez ve antitezin yani karşıtlıkların kullanılarak bir sonuca varılması. Tartışma biçimi ve bir çeşit düşünme

sanatı denilebilir. Diyalektik deyince akla Sokrates öncesi yaşamış Yunan Filozofu Herakleitos gelir.

Herakleitos MÖ 535 –MÖ 475

"Yay'ın ismi: yaşam İş: ölüm "
Herakleitos (5)

Herakleitos evrenin bütünlüğünün zıtlıkların dengesinden olduğuna inanır ve ilkesi de bu yönde şekillenir. Karşıtların savaşı görüşünde tek koşul elbette ki karşıtlıktır. Ancak bu zıt şeyler arasında sürekli bir değişim ve hareket olması gerektiğini de düşünür. Bunu da bilindik sözüyle anlatır. *"Aynı nehre*

iki kez girilmez." ya da *"İki kez giremezsin aynı ırmağa".*(6) Nehir sabittir ancak nehirden geçen sular sürekli akar aynı kalmaz, değişim halindedir. Dolayısıyla ayaklarınızı nehre soktuğunuzda suyun akıp gittiğini, ayaklarınızın üzerinden geçen suyun sürekli değiştiğini görürsünüz.

George Wilhelm Friedrich Hegel
1770-1831

"Felsefenin görevinin ne olduğunu anlamak, aklın ne olduğunu anlamaktır." Hegel (7)

1770' de Almanya'nın Stuttgart kentinde doğan ve döneminde Almanya'nın tek ünlü filozofudur. Hegel "Mantık Bilimi" eserinde Diyalektik incelemesinden bahseder.

Tez- antitez bir araya gelir ve sentezi yaratma süreci diyalektik kavramının başlangıç noktasını oluşturur.

"Alman düşünürü Hegel bunu, olumlama ve yadsıma çatışmasının daha yüksek bir düzeyde yeniden olumlanması anlamında yadsımanın

yadsınması deyimiyile dile getirir. Örneğin yumurta kendi kendisine uygun bir nesnedir, kendisini olumlamıştır. Ama yumurtanın içindeki tohum gittikçe o yumurtayı kendi yararına kemirerek yadsır. Ancak bu amaçsız bir yadsıma değildir, daha yeni yumurtaların meydana gelmesi için gerçekleşen bir yadsımadır. Bu yadsıma sonunda yeni yumurtalar meydana getirecek olan civciv yumurtanın kabuğunu delerek ortaya çıkar, böylelikle tohumun yumurtayı yadsımasını yadsımış olur. İşte bu yadsımanın yadsınması bir bireşim'dir, civciv varlığını kazanmakla kendisini olumlamıştır. Her yadsımanın yadsınması ya da bireşim yeni bir olumlama ya da sav'dır. Çatışma çözülmüş ve çelişme şimdilik aşılmıştır ama meydana gelen bu yeni bireşim kendi çelişmesini de birlikte getirmektedir. O da kendisini yıpratıyor ve yadsıyacak olan yumurtalar verecektir. Çünkü birlik

geçici ve çelişme süreklidir. Böylece her bireşim yeni bir sav olarak karşısav'ını içerir. Cıvıvın tavuklaşarak meydana getirdiği yumurtalar kendisini yadsıyacaklar, o yumurtalardan çıkan yeni cıvıvilerde bu yadsımayı yadsıyacaklardır. Hegel'in diyalektiğinde evrensel oluşma yasası budur." (8)

"Örneğin, yumurta içi çelişmeleriyle gelişir ve cıvıv olur, ama bu Hegel'ci anlamda tek sürecin kendi kendisiyle çelişmesi değil, eytişimsel ve tarihsel özdekçi anlamda çok ve başka süreçlerin birbirleriyle çelişmesidir, örneğin yumurta bir dış çelişki (ıst) olmadan cıvıvleşemez" (9)

René Descartes Bireşim ve Çözümleme Kuralı (1596-1650)

Batı rasyonalizmin kurucusu René Descartes Fransa'da 1596'da doğmuştur. "Felsefe tarihçileri modern çağ felsefesini onunla başlatırlar. Öğretisinin düalist bir karakteri vardır. Bu yüzden kendisinden sonra gelen idealistler, onun doğaüstü öğretilerine dayandıkları gibi kendisinden sonra gelen materyalistler de onun doğa öğretilerine dayanmışlardır." (10) Kendisini en çok şu sözleriyle tanıırız. "Cogito ergo sum - Düşünüyorum, öyleyse varım" (11)

Descartes'e göre insanın var olmasının en büyük kanıtı düşünme eylemidir. "Kuşku duymayacağım tek şey, bir şey düşünüyorum olmam." çıkarımını yapar. Düşünme eylemini yapacak bir beden ve akıl olmalı ki kişi düşünme eylemini yapabilsin bu da onun var olduğunu gösterecektir.

"Descartes'm şüpheciligi de, genel şüphecilik anlayışı dışında, kendine özgü bir yöntemli şüpheciliktir. Bu şüphecilik, bilginin bilinmez olduğu anlamına gelmez, tersine, Descartes'm bilginin temeli ve başlangıcı olarak ileri sürdüğü "düşünüyorum, demek ki varım önermesini" bulmada bir yöntem olarak kullanır." (12)

"Hayatınızda en az bir kere, mümkünse her şeyden şüphe duymanız gerekir."

Descartes (13)

Yukarıda çözümlemenin tanımından bahsetmiştik.

"Bireşim: ...Bilimsel bir yöntem olarak bireşim ve çözümleme çok önemli bulgu araçları olarak bilme sürecinin her aşamasında kullanılırlar. Herhangi bir bütün, kendisine meydana getiren öğelerine çözümlemeyle ayrılır ve bu öğeler teker teker bilinip tanandıktan sonra bireşimle yeniden kurulur. Böylelikle o bütünün özü anlaşılmuş ve ortaya konmuş olur. ...Mantık açısından bireşim bir tündengelim, çözümleme bir tümevarımdır. Çünkü bireşim yalnız karmaşığa götürür, çözümleme ise karmaşığı yalına indirger." (14)

"Bireşim Kuralı: Doğru düşünmeyi sağlamak için Descartes'm önerdiği 4 kuraldan biri... Descartes'e göre anlamayı kolaylaştırmak için önce çözümlenerek yalnız öğelere ayrılan düşünce, sonra bireştirilerek yeniden bütünlendir." (15)

"Çözümleme Kuralı: Fransız düşünürü Descartes'm yanılmayı önlemek için önerdiği dört kuraldan biri..." (16)

Descartes öncelik olarak bu yöntemin kurallarını belirlemiştir. Temelini "Aklın Yönetimi İçin Kurallar" kitabından alan, kitabın bir özeti niteliğinde olan "Yöntem Üzerine Konuşma" adlı eserinde bu dört ana kuraldan bahsetmiştir.

Descartes'ın Yöntem ve Kuralları:

1-"Öyle olduğunu açıkça bilmediğim hiçbir şeyi asla doğru diye kabul etmemekti; yani acelecilikten ve önyargıdan özenle kaçınmak ve kendilerini zihnime onlardan şüphe etmek için hiçbir fırsat bulamayacağım denli açık ve seçik şekilde sunanlardan başka hiçbir şey üzerine artık yargıda bulunmamaktı." (17)

Kısaca, üzerinde şüphe edilmesi mümkün olmayacak açık ve belirgin fikirleri kabul etmek. Descartes kişinin net bir bilgiye ulaşınca kadar elde ettiği tüm bilgilerden şüphe duyması gerektiğini savunur.

2-"İnceleyeceğim güçlüklerin her birini, daha iyi çözümlenmek için olabildiğince ve gerektiği kadar çok parçaya bölmektir." Kısaca, her sorunu daha iyi çözümlenebilmek için gerekli sayıda parçalara bölmek. (18)

3-"En yalın (simple) ve bilinmesi en kolay nesnelere başlayıp, yavaş yavaş ve derece derece ilerleyerek en karmaşık olanların bilgisine yükselmek için, düşüncelerimi sıra ve düzene göre yönetmek ve birbirinin ardından doğal olarak gelmeyenler arasında dahi bir sıra ve düzen varsaymaktır." Kısaca, düşünceleri kolay anlaşılması için basitten karmaşığa doğru sıralamak. (19)

4-"Her yerde, hiçbir şeyi atlamadığımdan emin olabileceğim denli eksiksiz sayımlar yapmak ve her şeyi genel olarak gözden geçirmektir." Kısaca, gözden kaçmış bir şey olup olmadığını gözden geçirip, kontrol etmek. (20)

Kaynakça:

Orhan Hançerlioğlu - Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar (1, 2, 3, 4, 8, 14, 15, 16)

Orhan Hançerlioğlu - Felsefe Ansiklopedisi Düşüncüler (Hegel 9, Descartes 10, 12)

Heracleitos - Fragmanlar (5, 6)

Felsefe Kitabı - Alfa Yayınları (7, 11, 13)

Descartes - Yöntem Üzerine Konuşma (17, 18, 19, 20) (<http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS04109.pdf>)

30. yıla hazırlık

ders
BELGELİĞİ

dB felsefe kolu

Hazırlayan:

Nur Vural, Nergis Dağyar, E. Yağmur Kaçak

www.dersbelgeligi.com